

Zagrozenie drzewostanów ze strony szkodliwych owadów leśnych.

**Informacja dla właścicieli lasów prywatnych nadzorowanych przez
Nadleśnictwo Turek na mocy porozumień ze starostwami powiatowymi w
Turku i Poddębicach.**

Sporządził:

Szymon Wasiak

Turek 2019

Środowisko leśne jest narażone na oddziaływanie wielu szkodliwych czynników, które w znacznym stopniu obniżają odporność drzewostanów, niejednokrotnie doprowadzając do ich zamierania. Oprócz czynników nieożywionych i antropogenicznych (długotrwałe susze, wysokie temperatury, zanieczyszczenia przemysłowe) istotne zagrożenie dla lasów stanowią owady roślinożerne. Szczególnie niebezpieczne dla trwałości drzewostanów są szkodniki mające tendencję do okresowego masowego występowania, tzw. gradacji. Powodują wtedy szkody obejmujące setki, a nawet tysiące hektarów lasu.

Owady szkodliwe może my podzielić na dwie podstawowe grupy:

- **szkodniki pierwotne**, które jako pierwsze atakują zdrowe drzewostany (nie uszkodzone przez inne czynniki biotyczne bądź też abiotyczne) i zjadając ich aparat asymilacyjny doprowadzają je do znacznego osłabienia;
- **szkodniki wtórne** – atakujące wcześniej osłabione drzewa, np. przez szkodniki pierwotne, długotrwałą suszę

Szkodniki pierwotne

Do szkodników pierwotnych stanowiących zagrożenie zarówno dla lasów w zarządzie Nadleśnictwa Turek jak i nadzorowanych przez nie lasów prywatnych, zaliczamy przede wszystkim: strzygonię choinówkę, barczatkę sosnowkę oraz brudnicę mniszkę. Gatunki te podczas wzmożonego występowania mogą doprowadzić do całkowitego zamierania dużych powierzchni drzewostanów (gołożery). Podczas żerowania są bardzo żarłoczne i potrafią zjadać b. duże ilości igliwia (np. jedna gąsienica brudnicy mniszki w ciągu swojego życia może uszkodzić ok. 300 igieł sosny lub ok. 1000 igieł świerka; jedna samica składa 200 – 250 jaj w złożach od 20 do 100 szt.)

Zapobieganie.

1. Urozmaicenie składu gatunkowego drzewostanów poprzez wprowadzanie podszytów i gatunków biocenotycznych.
2. Zagęszczenie populacji ptactwa owadożernego (rozwieszanie budek lęgowych, pozostawianie drzew dziuplastych).
3. Zawieszanie schronów dla nietoperzy.
4. Ochrona mrowisk i kolonizacja mrówek.

Prognozowanie i zwalczanie.

Podstawą do podjęcia decyzji o zwalczaniu szkodników pierwotnych są prognozy występowania opracowywane na podstawie jesiennych poszukiwań owadów zimujących w ściółce. Bardzo dobrym naturalnym wskaźnikiem występowania szkodników pierwotnych sosny są dziki, które w poszukiwaniu zimujących poczwerek i gąsienic potrafią zbuchtować całe dno lasu. Dlatego w przypadku zauważenia tego typu zjawiska należy zwrócić na drzewostan szczególną uwagę. Warto również poinformować o tym właściwego leśniczego.

Najlepszym okresem do przeprowadzania kontroli liczebności brudnicy mniszki jest jej rójka, która przypada na okres od VII – IX i odbywa się w godzinach popołudniowych. W ciągu dnia motyle siedzą nieruchomo na pniach drzew. W przypadku zauważenia dużej ilości samic na drzewach również należy poinformować o tym właściwego leśniczego.

Liczebność barczatki sosnówki przeprowadza się dodatkowo wczesną wiosną. Sprawdza się wtedy ilość gąsienic na specjalnych opaskach lepowych zakładanych na drzewach.

Jeżeli chodzi o zwalczanie, to najskuteczniejsze są zabiegi agrolotnicze z użyciem insektycydów gwarantujących wysoką śmiertelność szkodników (np. Dimilin).

W ubiegłym roku zabiegami agrolotniczymi zwalczającymi barczatkę sosnówkę i strzygonię choinówkę zostało objęte 132,10 ha lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa (gmina Malanów - wsie Zygmuntówek i Brody, gmina Przykona - wieś Ewinów oraz gmina Dobra - wsie Kaczka i Młyny Piekarskie).

Strzygonia choinówka

Dno lasu zbuchtowane przez dziki w poszukiwaniu zimujących poczwarek strzygonii choinówki

Brudnica mniszka

Barczatka sosnówka

Opaska lepowa do kontroli liczebności gąsienic barczatki sosnowki wychodzących ze ściółki w korony drzew.

Zimujące w ściółce stadia szkodników pierwotnych

(od lewej: siwiotek borowiec, strzygonia choinówka, poproch cetyniak – gąsienica, poproch cetyniak – poczwarka, osnuja gwiaździsta, borecznik)

Szkodniki wtórne

Najgroźniejszymi szkodnikami wtórnymi atakującymi osłabione wcześniej drzewostany i powodujące ich zamieranie na dużych powierzchniach są m.in.: przyplaszczek granatek, kornik ostrozębny, kornik drukarz (świerk), smolik znaczony (uprawy sosnowe). Gatunki te, w suchych i ciepłych latach, mają tendencję do masowego rozmnażania się i agresywnego atakowania zarówno drzew osłabionych jak i zdrowych. W krótkim czasie mogą doprowadzić do całkowitego zamierania dużych powierzchni drzewostanów.

Zapobieganie

Najskuteczniejszą metodą zapobiegania występowaniu szkodników wtórnych jest dbałość o dobry stan sanitarny lasu poprzez usuwanie z drzewostanów przez cały rok złomów, wywrotów oraz drzew silnie osłabionych, które niewątpliwie zostaną zasiedlone przez szkodniki. Ponadto należy w sposób ciągły monitorować drzewostany pod kątem wydzielania się posuszu.

Zwalczanie

Do niepokojących objawów świadczących o zasiedleniu przez szkodniki wtórne możemy zaliczyć:

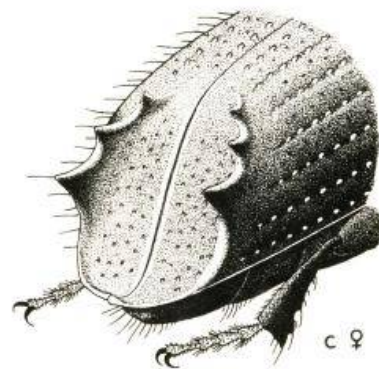
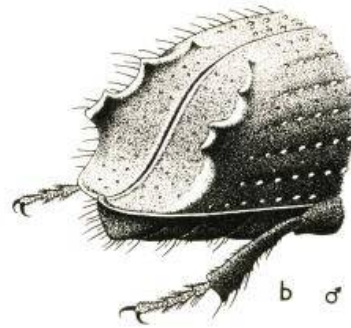
1. Znaczne przerzedzenie koron drzew (krótkie, szarzejące i rudziejące igliwie)
2. Wycieki żywicy i spękania kory.
3. Odpadająca kora i ślady żerowania szkodników.
4. Obumierające drzewka w uprawach sosnowych, przewieszane pędy, wycieki żywicy w obrębie szyi korzeniowej, widoczne kolebki poczwarkowe (smolik znaczony).

Skuteczne zwalczanie szkodników wtórnych polega w szczególności na wyszukiwaniu i usuwaniu drzew zasiedlonych na bieżąco przez cały rok. W przypadku kornika ostrozębnego i drukarza, pozyskane drewno należy jak najszybciej wywieźć z lasu a pozostałości w postaci wierzchołków, gałęzi i opadłej kory – spalić bądź rozdrobnić do frakcji uniemożliwiającej wylot chrząszcza. W przypadku smolika znaczonego najskuteczniejszą metodą jest wrywanie porażonych i zasiedlonych drzewek, a następnie ich utylizacja poprzez spalanie bądź zakopanie.

W przypadku zauważenia zamierania drzew na większej powierzchni należy bezzwłocznie poinformować właściwego leśniczego.

Przypłaszczek granatek

Kornik ostrozębny

Żerowisko przyplaszczka granatka

Żerowisko kornika ostrozębnego

Zasinienie drewna spowodowane żerowaniem kornika ostrozębego

Drzewostan uszkodzony przez przypłaszczka granatka

Ognisko gradacyjne kornika ostrozębnego

Obumarłe świerki porażone przez kornika drukarza

Smolik znaczony

Uprawa sosnowa porażona przez smolika znaczonego

Kolebki poczwarkowe w obrębie szyi korzeniowej

Podsumowanie

Bieżący rok może być rokiem dość ciężkim pod względem walki ze szkodnikami owadziemi w drzewostanach. Prognozy Zakładu Ochrony Lasu opracowane na podstawie jesiennych poszukiwań owadów w ściółce wskazują na dość duże powierzchnie zagrożone w stopniu średnim i silnym. Dotyczy to w szczególności rejonów leśnictw: Czarny Las, Uniejów, Cisew, Kotwasice, a tym samym przyległych do nich drzewostanów stanowiących lasy prywatne. Ponadto obserwuje się wzmożone występowanie kornika ostrozębnego atakującego starsze drzewostany sosnowe oraz smolika znaczonego porażającego sosnę w uprawach. Przy niekorzystnych warunkach pogodowych (susza, wysokie temperatury) osłabiających drzewostany może dojść do jeszcze liczniejszego pojawu i intensywniejszego rozwoju szkodliwych owadów. Dlatego też bardzo ważnym zadaniem jest prowadzenie ciągłej obserwacji drzewostanów pod kątem występowania objawów porażenia. Dodatkowo przypadku stwierdzenia występowania kornika ostrozębnego w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa lub w lasach z nim sąsiadujących, Nadleśnictwo Turek poinformuje o tym fakcie właściwego terytorialnie starostę oraz właściciela lasu i wskaże kierunki dalszego postępowania ochronnego. Odpowiednio wcześniej podjęte działania ochronne pozwolą na uniknięcie rozwoju masowego pojawu bądź też zminimalizowanie rozmiaru szkód spowodowanych zarówno przez szkodniki pierwotne jak i wtórne.

Informacje dotyczące nadzoru nad lasami niepaństwowymi i dane kontaktowe do leśnicznych obsługujących poszczególne wsie są dostępne pod adresem <http://www.turek.poznan.lasy.gov.pl/nadzor-nad-lasami-niepanstwowymi>.